

THE MANIFESTATION OF INDIA'S HARD POWER THROUGH THE PRISM OF MAHATMA GANDHI'S SOFT POWER

Ra'no Tuychiyeva

Doctor of philosophy in political sciences, doctoral student

Institute for the study of youth problems and training of prospective personnel

Uzbekistan

E-mail: rano-tuichiyeva@mail.ru

ABOUT ARTICLE

Key words: soft power, hard power, Ahimsa philosophy, Indian diplomacy, yoga, global leadership, international image, geopolitical strategies

Received: 26.12.24

Accepted: 28.12.24

Published: 30.12.24

Abstract: This article analyzes India's hard power and soft power strategies on the international stage through the prism of Mahatma Gandhi's principles. M. Gandhi's philosophy of Ahimsa (non-violence) and peacekeeping formed the main principles of India's modern soft power policy. In particular, achievements in yoga, culture, cinema and political diplomacy have enhanced India's international image and served to establish warm relations with other countries. The article provides an in-depth analysis of India's transition from soft power achievements to hard power, and provides evidence that military technology, space exploration and economic growth make India an important player not only in regional but also in global politics. At the same time, the fact that India is taking a leading position in the international economy through IT services and economic growth is also scientifically explained. The conclusion of the article shows that the combination of soft and hard power of India is its main strategy for ensuring international political and economic stability in the 21st century, and a further expansion of its global influence is predicted. This analysis serves as a fundamental theoretical framework for understanding India's geopolitical role.

MAHATMA GANDINING YUMSHOQ KUCH PRIZMASI ORQALI HINDISTON QATTIQ KUCHINING NAMOYON BO‘LISHI

Ra'no To'ychiyeva

Siyosiy fanlar bo'yicha falsafa doktori, doktorant

Yoshlar muammolarini o'rganish va istiqbolli kadrlar tayyorlash institute

O'zbekiston

E-mail: rano-tuichiyeva@mail.ru

MAQOLA HAQIDA

Kalit so'zlar: yumshoq kuch (soft power), qattiq kuch (hard power), Ahimsa falsafasi, Hindiston diplomatiyasi, yoga, global yetakchilik, xalqaro imidj, geosiyosiy strategiyalar

Annotatsiya: Mazkur maqola Hindistonning xalqaro sahnadagi qattiq kuch (hard power) va yumshoq kuch (soft power) strategiyalarini Mahatma Gandi tamoyillari prizmasi orqali tahlil qiladi. M. Gandining Ahimsa (zo'ravonlikka qarshi kurash) va tinchlikparvarlik falsafasi Hindiston zamonaviy yumshoq kuch siyosatining asosiy tamoyillarini shakllantirgan. Xususan, yoga, madaniyat, kino sohasidagi va siyosiy diplomatiyadagi yutuqlar Hindistonning xalqaro imidjini oshirib, boshqa davlatlar bilan iliq aloqalar o'rnatishda xizmat qilmoqda. Maqolada Hindistonning yumshoq kuch yutuqlaridan qattiq kuchga o'tish jarayonini chuqur tahlil qilib, harbiy texnologiyalar, kosmik tadqiqotlar va iqtisodiy yuksalish Hindistonni nafaqat mintaqaviy, balki global siyosatda muhim o'yinchi sifatida ko'rsatayotganiga dalillar keltiriladi. Shu bilan birga, Hindiston IT xizmatlari va iqtisodiy o'sish orqali xalqaro iqtisodiyotda yetakchi mavqeni egallayotgani ham ilmiy jihatdan izohlanadi. Maqola xulosasida Hindistonning yumshoq va qattiq kuch uyg'unligi XXI asrda uning xalqaro siyosiy va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashdagi asosiy strategiyasi sifatida ko'rsatilib, global ta'sirining yanada kengayishi prognoz qilinadi. Ushbu tahlil Hindistonning geosiyosiy rolini tushunish uchun fundamental nazariy asos bo'lib xizmat qiladi.

ПРОЯВЛЕНИЕ ЖЕСТКОЙ СИЛЫ ИНДИИ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ МЯГКОЙ СИЛЫ МАХАТМЫ ГАНДИ

Раъно Туйчиева

Доктор философии по политологии, докторант

Институт по изучению проблем молодежи и подготовки перспективных кадров

Узбекистан

E-mail: rano-tuichiyeva@mail.ru

О СТАТЬЕ

Ключевые слова: мягкая сила, жесткая сила, философия ахимсы, индийская дипломатия, йога, мировое лидерство, международный имидж, геополитические стратегии

Аннотация: В статье анализируются стратегии жесткой и мягкой силы Индии на международной арене через призму принципов Махатмы Ганди. Философия ахимсы (ненасилия) и миротворчества М. Ганди легла в основу основных принципов современной политики мягкой силы Индии. В частности, достижения в области йоги, культуры, кино и политической дипломатии укрепляют международный имидж Индии и способствуют установлению теплых отношений с другими странами. В статье дается глубокий анализ перехода Индии от достижений мягкой силы к жесткой силе и приводятся доказательства того, что военные технологии, освоение космоса и экономический рост делают Индию важным игроком не только в региональной, но и в глобальной политике. В то же время научно обосновано, что Индия занимает лидирующие позиции в мировой экономике за счет ИТ-услуг и экономического роста. В заключение статьи подчеркивается сочетание Индией мягкой и жесткой силы как ее основная стратегия обеспечения международной политической и экономической стабильности в XXI веке и прогнозируется дальнейшее расширение ее мирового влияния. Этот анализ служит фундаментальной теоретической основой для понимания геополитической роли Индии.

Kirish

Birlashgan Millatlar Tashkiloti tomonidan Mahatma Gandhi tavallud kuni Xalqaro zo‘ravonliksiz kun sifatida e‘lon qilinib, nishonlanib kelinmoqda va Hindiston bugun o‘zini dunyodagi yirik kuchlardan biri sifatida namoyon qilishga urinmoqda. Bunday vaziyatda tabiiy savol tug‘iladi – Hindiston M. Gandhi tomonidan ilgari surilgan zo‘ravonlik qilmaslik tamoyillariga sodiq qolmoqdam yoki Yumshoq kuch strategiyasini Qattiq kuchga almashmoqdam? Mamlakat ichkarisida ham, tashqarisida ham bu boradagi bahs-munozaralar ko‘lami ortib bormoqda. Maqolada ushbu murakkab jumboqni ochishga harakat qilinadi.

Hindistonning siyosiy hukmronligi o‘tgan davr mobaynida – Gautama Buddha, Ashokadan M. Gandigacha bo‘lgan rahnamolar tomonidan e‘lon qilingan zo‘ravonlik qilmaslik tamoyillari va falsafasiga qat’iy sodiqligini namoyish etib keldi. Hozirgi Bosh vazir Narendra Modi 2024 yil

23 sentabr kuni Birlashgan Millatlar Tashkiloti Sammitidagi nutqida tinchlik va taraqqiyot imperativlariga ishora qilib, shunday dedi: “Hindiston uchun “Bir yer, bir oila, bir kelajak” tamoyili majburiyatdir. Bu majburiyat “Bir yer, bir sog‘lik”, “Bir quyosh, bir dunyo, bir tarmoq” kabi tashabbuslarimizda ham o‘z ifodasini topadi. Hindiston butun insoniyat huquqlarini himoya qilish va global farovonlik uchun fikr, so‘z va amaliyot bilan davom etadi” [13]. U, shuningdek, dunyodagi, xususan, Ukrainadagi mojaro zonalariga nisbatan muhokama va diplomatiya imperativlari qo‘llash zarurligini yana bir bor ta’kidladi. Yadroviy davlat bo‘lsa-da, Hindiston o‘z qo‘shnisi va undan tashqaridagi davlatlar bilan ziddiyatli munosabatlarda hech qachon yadroviy tahdid yoki kuch ishlatish va zo‘ravonlik tahdididan foydalanmadi.

Asosiy qism

Metodlar

Maqola bir nechta usullarga asoslanib tayyorlandi. Jumladan, **adabiyotlar tahlili orqali** Joseph Nye [10], Shashi Tharoor[15] va Raja Mohan[14] asarlari orqali yumshoq va qattiq kuch nazariyalari o‘rganildi. **Empirik ma’lumotlar** Hindistonning iqtisodiy ko‘rsatkichlari, harbiy rivojlanishi va texnologik muvaffaqiyatlari, Jahon banki [20], Hindiston mudofaa vazirligi va ISRO hisobotlaridan olingan holatlarni o‘rganishga yordam berdi. **Holat tahlili orqali** ISRO missiyalari, BrahMos raketalari va Xalqaro Yoga kunining global ta’siri kabi muayyan misollar asosida Hindistonning qattiq va yumshoq kuch uyg‘unligi baholandi.

Bugungi kunda Hindiston yadroviy triada (quruqlikdan uchiriladigan yadro raketalari, yadroviy-raketa qurolli suv osti kemalari hamda yadro bombalari va raketalari bo‘lgan strategik samolyotlardan iborat uch tomonlama harbiy-kuchli tuzilma) ga ega. Shu sababli tanqidchilar Hindiston o‘zini qurolsizlanish qonunlaridan va M. Gandining Ahimsa (zo‘ravonlikka qarshi kurash; M. Gandi fikricha, Ahimsa nafaqat jismoniy shikast yetkazishni, balki yovuz fikrlar va nafrat kabi ruhiy holatlarni, qo‘pol so‘zlar, insofsizlik va yolg‘on kabi noxush xatti-harakatlarni ham nazarda tutadi) [2] tamoyillaridan uzoqlashgan, deya bong uradilar. Biroq M. Gandining o‘z so‘zlarini eslash zo‘ravonlik qilmaslikning haqiqiy ma’nosi va ahamiyatini aniqroq ko‘rsatadi. Ya’ni, M. Gandi shunday deydi: “Men ishonamanki, qo‘rqoqlik va zo‘ravonlik o‘rtasida tanlov mavjud bo‘lsa, men zo‘ravonlikni maslahat beraman. Bu holatda men zo‘ravonlik usuliga ishonadiganlar uchun qurol o‘rgatish tarafdoriman. Men Hindiston o‘z sha’nini himoya qilish uchun qurolga murojaat qilishini afzal ko‘raman, aks holda u qo‘rqoqlik bilan o‘z sharmandaligining guvohi bo‘lib qoladi” [18]. M. Gandining bu hikmati o‘sha paytdagi hukmron tuzumning soddaligi va mamlakatning mudofaa qobiliyati zaif bo‘lganini eslatib turadi. Mustaqillikka erishgandan keyin Pokiston talonchilari Kashmirga bostirib kirdi. Hindiston shimoliy qo‘shnisi Xitoy bilan Panchshil shartnomasi (Xitoy-Hindiston kelishuvi), rasmiy ravishda Tibet mintaqasi va Hindiston o‘rtasidagi savdo va aloqa to‘g‘risidagi bitim, 1954 yil 29

aprelda imzolangan. Shartnomaning muqaddimasida Panchshil (Hindiston yoqlagan tinch-totuv yashashning besh tamoyili) ni ishonchli tarzda imzolaganidan keyin ham 1962 yilgacha Xitoy Hindistonga hujum qilib keldi. 1962 yil oktyabrdan noyabrgacha Xitoy-Hindiston chegarasidagi qurolli mojaroning kuchayishi Hindistonning chegara siyosati va mudofaasidagi zaif jihatlarini ko'rsatib berdi va mamlakat oldida mazkur yo'nalishda qilinishi lozim bo'lgan birlamchi vazifalar ko'ndalang qo'yildi.

1964-yil 16-oktabrda Pekin tomonidan o'tkazilgan birinchi yadroviy sinovdan so'ng ham hukmron siyosiy tuzum strategik maqsadlarda yadroviy qurollanish zarurligini hech qachon anglamagani hali ham achinarli edi. O'n yil o'tib 1974 yil qattiqqo'l Bosh vazir Indira Gandi Tinchlik yo'lidagi yadro quroli sinovi ([Peaceful Nuclear Explosion](#) (PNE))ni amalga oshirgach, rejim "uyqudan uyg'ondi", lekin ko'p o'tmay mamlakat yadroviy qurolsizlanish orzusiga intilib, retro inertsia ("Retro inertsia" – bu turli kontekstlarda ishlatilishi mumkin bo'lgan atama, lekin umumiy ma'noda u odamlar yoki tizimlarning o'tmishda qolib ketish tendensiyasini tasvirlaydi, eski an'analarga, g'oyalarga yoki narsalarni qilish usullariga yopishib oladi. Hatto yangi, samaraliroq yondashuvlar paydo bo'lganda, bu texnologiya va ijtimoiy me'yorlar yoki madaniy amaliyotlarni o'z ichiga olishi mumkin, retro inertsia taraqqiyot va innovatsiyani sekinlashtirishi mumkin) ga qaytdi.

Bosh vazir Atal Bixari Vajpayi 1998 yilda Rajastandagi Pokhran shahrida bir qator yer osti yadro sinovlarini o'tkazish uchun mamlakat yadroviy muassasasini yo'naltirish to'g'risida siyosiy qaror qabul qildi va bu uchun G'arb tomonidan sanksiyalar tahdidiga e'tibor bermaslikka o'zida kuch va jasorat topa oldi [22]. AQShning o'sha paytdagi prezidenti Bill Klintonga yo'llagan maktubida Bosh vazir shunday deb yozgan edi: "Bizning chegaramizda ochiq yadroviy davlat bor, 1962 yilda Hindistonga qarshi qurolli tajovuz qilgan davlat. Garchi so'nggi o'n yillikda bu davlat bilan munosabatlarimiz yaxshilangan bo'lsa-da, ishonchsizlik asosan chegara muammosining hal etilmagani tufayli saqlanib qolmoqda. Ishonchsizlikni kuchaytirish uchun bu davlat bizning boshqa qo'shnimizga yashirin yadroviy qurolga ega davlatga aylanishiga moddiy yordam berdi" [4]. Mantiq va ishonch shu qadar kuchli ediki, hind-AQSh munosabatlarini tiklash arafasida B. Klinton ma'muriyati nafaqat Hindistonga qarshi sanksiyalarning bir qismini bekor qildi, balki A. B. Vajpayi hukumati oldida ham o'z va'dasini bajardi. Sinovlarni to'xtatish to'g'risidagi keng qamrovli shartnoma (CTBT – Comprehensive Test Ban Treaty)ni imzolash B. Klintonning Hindistonga tashrifi uchun yagona sabab emas edi. Tashrifning axloqiy jihati shunda ediki, kuchga ishonib bir mamlakatni mensimaslik, bir millatning qadr-qimmatini kamsitish noo'rin ekanligini ko'rsatdi.

Aytish mumkinki, bu davrdan boshlab mamlakatning mudofaa infratuzilmasi nisbatan yaxshilana boshladi, jumladan, chegaralari va mudofaa inshootining barcha qanotlari – armiya, dengiz floti va havo kuchlari takomillashib bordi.

Biroq 2020-yil iyun oyida Hindiston va Xitoy o'rtasidagi Ladakh mintaqasidagi Galvan vodiysida yuz bergan to'qnashuv ikki davlat o'rtasidagi chegara ziddiyatlarining keskinlashuviga olib keldi. Ushbu voqea so'nggi 45 yil ichida ikki davlat o'rtasidagi eng jiddiy harbiy to'qnashuv sifatida tarixga kirdi. To'qnashuv Hindiston xavfsizlik apparati va mudofaa strategiyasida muhim o'zgarishlarni talab qildi. Voqeaning Hindiston uchun ahamiyati nafaqat harbiy salohiyatni mustahkamlash zaruratini, balki geosiyosiy strategiyalarni qayta ko'rib chiqishni ham taqozo qildi. **Jumladan, mamlakat chegaradagi razvedka texnologiyalarini modernizatsiya qilish**, dron va sun'iy yo'ldosh kuzatuvlarini kengaytirishni boshladi. Ladakh va Arunachal Pradesh mintaqalarida **harbiy bazalar va infratuzilmani rivojlantirish** bo'yicha yangi loyihalarni ishlab chiqdi. Chegara nazorat chiziqlari bo'ylab qo'shinlarning sonini sezilarli darajada oshirdi. 2021-yilda Hindistonning mudofaa budjeti 72 milliard dollarga yetdi, bu esa chegara xavfsizligini ta'minlash uchun strategik harakatlarni kuchaytirdi. BrahMos raketalarini joylashtirish va milliy harbiy texnologiyalarni rivojlantirishga e'tibor qaratdi. Shuningdek, Galvan vodiysi to'qnashuvi Hindistonni geosiyosiy maydonda o'z ittifoqchilari bilan aloqalarni mustahkamlashga undadi. Xususan Hindiston AQSh, Yaponiya va Avstraliya bilan xavfsizlik hamkorligini kuchaytirib **(QUAD alyansi doirasida)**, Xitoyning Hind-Tinch okeani mintaqasidagi ta'siriga qarshi muvozanat yaratish uchun faol ishtirok etishni boshladi. Isroil, Fransiya va Rossiya bilan mudofaa sohasidagi texnologiyalarni almashish va qurollanish dasturlarini rivojlantirish bo'yicha kelishuvlar imzoladi.

Galvan vodiysi voqeasi Hindiston xavfsizlik apparati uchun chuqur saboq bo'ldi va milliy mudofaa tizimini kuchaytirish zaruratini yaqqol ko'rsatdi. Chegaradagi harbiy salohiyatni oshirish, razvedka texnologiyalarini modernizatsiya qilish va xalqaro alyanslarni mustahkamlash orqali Hindiston Xitoy bilan raqobatlashishda yangi strategik yondashuvni shakllantirdi. Shu bilan birga, Hindiston o'zining tinchlikparvarlik siyosatini davom ettirib, Xitoy bilan diplomatik muvozanatni saqlashga intildi. Alohida ta'kidlash lozimki, Aynan ushbu voqea Hindistonning qattiq kuch siyosatini shakllantirishda muhim **burilish nuqtasi** sifatida qaraladi va uning xalqaro siyosatdagi ta'sirini oshirishda muhim rol o'ynaydi.

Oxirgi to'rt yil ichida mamlakat o'zining hududiy yaxlitligi va suvereniteti uchun har qanday tahdidni oldini olishda mudofaa arsenalini yanada mustahkamladi. Mudofaa kuchlarining boshqa qanotlaridagi askarlar va jangchilarning ruhiyati har doim yuqori. Hindiston tinchlikni ta'minlash uchun doimo urushga tayyor turishi kerakligini yaxshi tushunadi. Va bu M. Gandi zo'ravonlik qilmaslik falsafasining bir qismidir.

O'yin qoidalarini o'zgardi. Hindiston endi M. Gandi qadriyatlarini o'z yumshoq kuchining asosi sifatida qo'llab, qattiq kuchini o'zining harbiy va iqtisodiy salohiyati orqali namoyon qilmoqda. M. Gandining zo'ravonlikka qarshi falsafasi Hindistonning xalqaro maydonda mo'tadil va mas'uliyatli yondashuvini ta'minladi. Jumladan Hindiston ko'p tomonlama hamkorlikni qo'llab-quvvatlab, **BMT va global diplomatiya** doirasida tinchlik missiyalarida faol ishtirok etmoqda. M. Gandining Afrikadagi tinchlik va tenglik g'oyalarini rivojlantirishga qaratilgan faoliyati bugungi kun Hindistonining mintaqa bilan iqtisodiy va siyosiy sohalaridagi hamkorlik munosabatlari orqali mustahkamlanmoqda. Shuningdek, Hindistonning **kosmik texnologiyalar sohasida yutuqlari, xususan, ISRO agentligi** (Indian Space Research Organisation) ni muvaffaqiyatli kosmik missiyalarni amalga oshirishi (masalan, Chandrayaan va Mars orbiteri) yumshoq kuchning texnologik qattiq kuchga aylanganining misoli bo'lishi mumkin. Hindiston yoga kuni kabi global tadbirlar mamlakat **xalqaro ta'sirini kuchaytirishga xizmat qilmoqda**, bu diplomatik maydonda ham mamlakatning iqtisodiy va harbiy ta'sirini oshirmoqda.

Hindistonning yumshoq kuchdan qattiq kuchga o'tishining yaqqol kuzatilgan holatlari bir nechta sohalarida namoyon bo'lmoqda. Ushbu jarayon M. Gandi tamoyillariga asoslangan tinch va ko'p tomonlama diplomatiyani saqlab qolgan holda, Hindistonning iqtisodiy, harbiy va texnologik qudratini namoyon etishi bilan izohlanadi. Birgina Hindistonning kosmik tadqiqot agentligi ISRO global sahnada yumshoq kuch (ilm-fan va texnologiya orqali ta'sir) dan qattiq kuchga (texnologik mustaqillik va strategik nufuz) o'tishda muvaffaqiyatli namuna bo'ldi. 2014-yilda Mars Orbiteri (Mangalyaan) missiyasi Hindistonni birinchi urinishdayoq Marsga muvaffaqiyatli yetib borgan davlatga aylantirdi. 2023-yilda Chandrayaan-3 missiyasi Hindistonni Oy janubiy qutbiga yetgan birinchi davlat sifatida tanitdi [5]. Bu muvaffaqiyatlar Hindistonni kosmik qudrat sifatida qabul qilinishini ta'minladi va texnologik imkoniyatlarida qattiq kuchning rivojlanishini ko'rsatdi.

Hindiston an'anaviy ravishda tinchliksevar davlat sifatida tanilgan bo'lsa-da, oxirgi yillarda harbiy texnologiyalarni rivojlantirishga katta ahamiyat bermoqda. Misol uchun Yadro qurollari bo'yicha davlat maqomi (1998-yil Pokhran-II sinovlari) ga erishdi. BrahMos raketalarini ishlab chiqarish va eksport qilish orqali harbiy texnologiyalar bozorida o'z o'rnini mustahkamladi. Milliy mudofaa mahsulotlarini ishlab chiqarishda "Made in India" dasturi orqali strategik mustaqillikka intilmoqda. Natijada bu Hindistonning o'z harbiy qudratini oshirishi va global xavfsizlik maydonida strategik o'yinchi sifatida faoliyat yuritishini ta'minlamoqda.

Yoga va madaniy ta'sirni mahorat bilan siyosiy vosita sifatida qo'llayotgan Hindistonning yoga va madaniy diplomatiyasi yumshoq kuchning samarali shakli bo'lib, u qattiq kuchni qo'llab-quvvatlashda instrumental bo'lib xizmat qilmoqda [7]. 2014-yilda BMT

tomonidan 21-iyunni Xalqaro Yoga kuni sifatida tan olinishi [19], Yoga orqali turli davlatlar bilan madaniy hamkorlikni mustahkamlash va diplomatik aloqalarni kengaytirish Hindistonning xalqaro sahnadagi diplomatik pozitsiyasini kuchaytirishga yordam bermoqda.

Shu bilan birga Hindiston axborot texnologiyalari va iqtisodiy o'sish orqali global darajada yumshoq kuchni qattiq kuchga aylantirmoqda. Hindiston IT sohasi bo'yicha global yetakchilardan biri bo'lib, Infosys, TCS, Wipro kabi kompaniyalari orqali dunyo bo'ylab ta'sir ko'rsatmoqda. G20 sammitlariga mezbonlik qilish va xalqaro iqtisodiy tashabbuslarda yetakchilik qilish esa Hindistonni iqtisodiy qudrat sifatida global darajada tanitdi va uning xalqaro ta'sirini oshirmoqda.

Natijalar

Xo'sh Hindistonning yumshoq kuchdan qattiq kuchga o'tishining asosiy omillari nimalarda namoyon bo'lmoqda?

Avvalo global iqtisodiy va siyosiy talablardan kelib chiqib tahlil qilish maqsadga muvofiq bo'ladi. Hindiston global iqtisodiy o'sishda yetakchi bo'lib, o'z iqtisodiy resurslarini qattiq kuchni rivojlantirish uchun ishlatmoqda. Katta ichki bozor va eksport salohiyati xalqaro hamkorlikni kuchaytirishga yordam bermoqda. **Axborot texnologiyalari sohasida** TCS, Infosys, va Wipro kabi kompaniyalar Hindistonni global IT xizmatlar bozorida yetakchi davlatga aylantirdi. Hindistonning texnologik eksporti mamlakat iqtisodiyotini kuchaytirdi va yumshoq kuchni qattiq kuch bilan uyg'unlashtirdi. **2023 yilgi G20 sammitida** Hindiston mezbonligi global iqtisodiy qarorlar qabul qilishda Hindistonning muhim o'rni borligini ko'rsatdi. Sammitda Hindistonning texnologik va iqtisodiy imkoniyatlari bo'yicha qator tashabbuslar muhokama qilindi. Hindiston iqtisodiy o'sish orqali global yetakchilik rolini kuchaytirmoqda. Bu iqtisodiy yumshoq kuchni qattiq kuchga aylantirishda muhim omil bo'ldi.

Ikkinchidan, Hindistonning kosmik va harbiy texnologiyalardagi yutuqlari yumshoq kuchni mustahkamlab, uni qattiq kuchga aylantirishda hal qiluvchi rol o'ynamoqda. **2023 yil Chandrayaan-3 missiyasi** Hindistonning oyga muvaffaqiyatli tarzda rover tushirgan birinchi mamlakat sifatida tan olinishiga asos bo'ldi. Bu nafaqat texnologik yutuq, balki Hindistonning kosmik qudratini global miqyosda namoyon qilishiga olib keldi. 2014 yilgi **Mangalyaan** missiyasi Hindistonni Mars orbitasiga birinchi urinishdayoq yetib borgan davlat sifatida dunyoga tanitdi. ISRO bu missiyani atigi \$74 millionlik byudjet bilan amalga oshirgan, bu Gollivudning ba'zi filmlari narxidan ham arzon edi. Kosmik texnologiyalar Hindistonning yumshoq kuchini texnologik mustaqillik va strategik qudrat sifatida qattiq kuchga aylantirgan. Bunday yutuqlar global hamkorlik uchun eshik ochdi va ISROni xalqaro kosmik tadqiqotlarda muhim o'yinchiga aylantirdi.

Uchinchidan, **Milliy strategiya “Atmanirbhar Bharat” (O‘ziga tayanadigan Hindiston)** o‘z iqtisodiy va harbiy mustaqilligini oshirishga qaratilgan dastur bo‘lib, Hindistonning strategik qudratini kuchaytirmoqda. **BrahMos raketalari** Hindiston va Rossiya hamkorligida ishlab chiqarilib Hindistonning harbiy texnologiyalar eksportiga kirib kelishining ramzi hisoblanadi [6]. Bu Hindistonning texnologik va harbiy kuchini global bozorda tanitmoqda. **1998-yil Pokhran-II yadroviy sinovlari** bilan Hindiston yadroviy davlat maqomini qo‘lga kiritdi [15] va bu mamlakatning geosiyosiy maydondagi strategik pozitsiyasini mustahkamladi. Gandining ahimsa falsafasidan kelib chiqib, Hindiston yadroviy kuchini "mas'uliyatli qo‘llash" pozitsiyasini saqlab kelmoqda. Ammo mudofaa texnologiyalarining rivojlanishi Hindistonni xavfsizlik sohasida muhim qattiq kuch o‘yinchisi sifatida mustahkamladi.

To‘rtinchidan, **madaniyat va tarixiy meros ya’ni** Yoga, Ayurveda, va kino sanoati singari yumshoq kuch unsurlari xalqaro hamjamiyatda Hindistonning qabul qilinishini osonlashtiradi va uning qattiq kuchiga asos yaratadi. Hindistonning diplomatik sa’y-harakatlari tufayli BMT **21-iyun** kunini rasman Yoga kuni sifatida e’lon qildi. Bu Hindiston madaniyati va qadriyatlarini global sahnada targ‘ib qilishga xizmat qiladi. **“Incredible India” kampaniyasi** sa’y-harakati bilan turizm orqali Hindiston madaniyatini dunyoga tanitish va yumshoq kuchni mustahkamlashga yordam berdi. Yoga, Ayurveda va hind kinolari kabi elementlar global miqyosda Hindistonga bo‘lgan qiziqishni oshirdi. Madaniy yumshoq kuch diplomatik aloqalarni kuchaytirishga xizmat qildi. Hindiston madaniy merosini o‘z manfaatlarini ilgari surish uchun vosita sifatida samarali qo‘llamoqda.

Va nihoyat **geosiyosiy o‘zgarishlar, xususan,** Xitoy ta’sirining kuchayishi va global xavfsizlik muammolari Hindistonga o‘z qattiq kuchini rivojlantirish zaruratini yuzaga keltirmoqda. AQSh, Yaponiya va Avstraliya bilan QUAD tashkiloti doirasida Xitoyning Hind-Tinch okeani mintaqasidagi ta’sirini muvozanatlashtirish uchun Hindiston o‘z qattiq va yumshoq kuchini uyg‘un ravishda qo‘llamoqda. **M.Gandining** Afrikadagi tarixiy faoliyatidan ilhomlanib, Hindiston Afrikaga moliyaviy yordam va texnologiyalar yetkazib berish orqali o‘z geosiyosiy mavqeini mustahkamlamoqda. Geosiyosiy alyanslarda Hindistonning ishtiroki uning qattiq kuchini kuchaytirishda va global siyosiy strategiyalarni shakllantirishda muhim o‘rin tutadi.

Hindistonning yumshoq kuchdan qattiq kuchga o‘tishi madaniyat, texnologiya, harbiy, iqtisodiy va siyosiy sohalaridagi muvaffaqiyatli strategiyalari orqali amalga oshmoqda. **M. Gandining** qadriyatlariga asoslangan diplomatik yondashuv Hindistonning tinchliksevar qiyofasini saqlab qolishga yordam berar ekan, uning qattiq kuch orqali global sahnadagi nufuzi oshib bormoqda. Bu uyg‘unlik Hindistonni global yetakchilik sari olib chiqmoqda.

Muhokama

Hindistonning yumshoq kuchdan qattiq kuchga o'tishining oqibatlari bir nechta sohalarda yaqqol namoyon bo'lmoqda. Bu jarayon Hindistonning xalqaro maydondagi mavqeini mustahkamlashga, iqtisodiy va harbiy kuchini oshirishga, shuningdek, madaniy va diplomatik ta'sirini kengaytirishga olib kelmoqda.

Jumladan, mamlakat **xalqaro siyosiy mavqeining kuchayishi bilan** global siyosiy maydonda faol ishtirokchi va muhim o'yinchi sifatida tan olinmoqda. Yumshoq kuchning (madaniyat, demokratiya, tinchlik tashabbuslari) qattiq kuch (harbiy va iqtisodiy ta'sir) bilan uyg'unligi Hindistonni xalqaro tashkilotlar va alyanslarda kuchli o'ringa ega qilmoqda. Birgina misol Hindistonning BMT Xavfsizlik Kengashi doimiy a'ziligiga nomzodligi. Shuningdek, QUAD (AQSh, Yaponiya va Avstraliya bilan hamkorlik) orqali Hind-Tinch okeani mintaqasida xavfsizlik va barqarorlikni ta'minlashga intilishi [12]. **Mudofaa va xavfsizlik salohiyatining oshishi oqibatida** Hindiston o'z mudofaa sanoatini mustahkamlab, nafaqat hududiy xavfsizlikni ta'minlamoqda, balki harbiy texnologiyalar eksporti orqali global qudrat sifatida tanilmoqda. BrahMos raketalarini boshqa davlatlarga eksport qilinmoqda (Filippin va boshqa davlatlar bilan shartnomalar). Endi mamlakat Hindistonning o'z mudofaa ehtiyojlarini qondirish uchun "Atmanirbhar Bharat" (O'ziga tayanadigan Hindiston) dasturi orqali qurol-yarog' va texnologiyalar ishlab chiqmoqda. Qolaversa, Hindistonning qattiq kuchga aylanishi uning iqtisodiy qudratini oshirish bilan uzviy bog'liq. Yumshoq kuch sifatida IT sohasidagi yetakchiligi qattiq iqtisodiy kuchga aylanmoqda. Misol uchun Hindistonning 2023-yildagi iqtisodiy o'sishi 6,8 foizga yetdi, bu dunyodagi eng yuqori ko'rsatkichlardan biri. Hindistonning IT xizmatlari eksporti \$194 milliardga yetdi, bu global IT xizmatlari bozorining 55 foizini tashkil etadi. Va Hindiston hozirda Janubiy Osiyo mintaqasidagi kichik davlatlarga (Bangladesh, Nepal, Shri-Lanka) iqtisodiy va infratuzilmaviy yordam ko'rsatish orqali ta'sirni oshirib bormoqda. Hindiston kosmik tadqiqotlar orqali ilm-fan va texnologiyalarda qattiq kuch qudratini namoyon qilmoqda. Bu Hindistonni xalqaro kosmik hamkorlik va yangi texnologiyalar bozorida muhim o'yinchiga aylantirdi. Chandrayaan-3 missiyasining oyga muvaffaqiyatli qo'nishi, Aditya-L1 missiyasi bilan quyoshni o'rganish tashabbusi bunga misol bo'la oladi.

Hindiston yumshoq kuch orqali o'z qattiq kuchini diplomatiyada qo'llab, global va regional mojarolarni hal qilishda vositachi rolini o'ynamoqda. Ukraina-Rossiya mojarosida Hindistonning betaraf va tinchlikparvar yondashuvi va Hindistonning rivojlanayotgan davlatlar uchun texnik va moliyaviy yordam dasturlari (ITEC – Indian Technical and Economic Cooperation) ni bunga misol qilish mumkin.

Hindistonning xalqaro sahnadagi yumshoq kuchdan qattiq kuchga o'tish jarayoni nafaqat bugungi kun muvaffaqiyatlari bilan, balki uzoq muddatli istiqbollari bilan ham ahamiyatlidir. Bu jarayonning istiqbollari Hindistonning texnologiya, mudofaa, iqtisodiyot, diplomatiya va

madaniyat sohalaridagi kuchayishiga asoslanadi. Quyida bu istiqbollar ilmiy tahlil va misollar asosida yoritilgan.

Hindiston kosmik missiyalarni tijoratlashtirish orqali global bozorning muhim o'yinchisi bo'lishi mumkin. Chandrayaan-3 va Aditya-L1 missiyalari orqali Hindiston kosmik texnologiyalar bo'yicha dunyoning kuchli uch davlatidan biri bo'lish istiqboliga ega. Hindiston tijorat kosmik parvozlarida SpaceX kabi kompaniyalar bilan raqobat qilishi mumkin. Hindiston "Made in India" dasturi orqali o'z mudofaa texnologiyalarini ishlab chiqishni davom ettiradi. BrahMos raketalarini eksport qilishni kengaytirib, xalqaro qurol bozorida raqobatchi davlatga aylanishi mumkin. Hindistonning mudofaa byudjeti 2024-yilda 74 milliard dollarga yetdi, bu xalqaro harbiy kuchlarni ta'minlash uchun muhim asosdir. Harbiy texnologiyalarni ishlab chiqish nafaqat ichki xavfsizlikni ta'minlaydi, balki Hindistonning global savdo va diplomatik strategiyasini qo'llab-quvvatlaydi [11]. Hindistonning IT sohasi va iqtisodiy yuksalishi mamlakatning xalqaro hamkorlikda muhim o'rin egallashiga zamin yaratmoqda. Hindiston iqtisodiy o'sishda davom etib, yaqin yillarda dunyoning uchinchi yirik iqtisodiyotiga aylanishi kutilmoqda. Hindiston "Global Janub" davlatlari yetakchiligini o'z zimmasiga olib, rivojlanayotgan davlatlar manfaatlarini himoya qiladi. G20 sammiti mezbonligi Hindistonning global iqtisodiy siyosatdagi ta'sirini kuchaytirdi. Hindistonning IT eksporti 2023-yilda 194 milliard dollarni tashkil etdi va bu ko'rsatkich oshishda davom etmoqda [9]. Hindiston geosiyosiy muvozanatda muhim davlat sifatida ishtirok etmoqda, ayniqsa Osiyo mintaqasida. Hindiston Janubiy Osiyo mintaqasida iqtisodiy va infratuzilmaviy yordam orqali liderlikni qo'lga olishi mumkin. QUAD alyansi va BRICS kabi tashkilotlarda faollik Hindistonning global geosiyosiy ahamiyatini oshiradi. Hindiston Pokiston va Xitoy bilan chegaradagi nizolarni harbiy va diplomatik vositalar orqali hal qilishga intilmoqda. Hindiston va Afrika o'rtasidagi hamkorlik qishloq xo'jaligi va texnologiyalar sohasida kengaymoqda. Hindistonning geosiyosiy pozitsiyasi unga Osiyo-Tinch okeani mintaqasida Xitoyning ta'siriga qarshi muvozanat yaratishda yordam beradi.

Xulosa

Hindistonning yumshoq kuchdan qattiq kuchga o'tishi global maydondagi rolini sezilarli darajada oshirdi. M. Gandi qadriyatlariga asoslangan yumshoq kuch, ya'ni madaniyat, yoga va diplomatiya orqali Hindiston o'zining ijobiy imidjini mustahkamlab, boshqa davlatlar bilan iliq aloqalarni rivojlantirishda muvaffaqiyat qozondi. Xalqaro Yoga kuni va Bollywood filmlarining mashhurligi Hindistonning madaniy ta'sirini kengaytirishga xizmat qildi. Bu madaniy yumshoq kuch qattiq kuch bilan uyg'unlashib, Hindistonni xalqaro siyosat va iqtisodiyotda muhim o'yinchiga aylantirmoqda.

Texnologiya va harbiy sohalardagi yutuqlar Hindistonni strategik va ilmiy jihatdan kuchli davlatlar qatoriga qo'shmoqda. ISROning Chandrayaan-3 va Aditya-L1 kabi kosmik missiyalari ilmiy rivojlanish orqali Hindistonni texnologik qattiq kuch sifatida ko'rsatmoqda. Shu bilan birga, BrahMos raketalari ishlab chiqarilishi va harbiy texnologiyalarning eksporti Hindistonni global mudofaa bozorida kuchli o'yinchiga aylantirdi. Iqtisodiyotda esa Hindiston IT xizmatlari va tezkor iqtisodiy o'sish orqali global bozorning yetakchi ishtirokchilaridan biriga aylandi. 2030-yilgacha Hindistonning dunyo iqtisodiyotidagi ulushi yanada ortib, uni uchinchi yirik iqtisodiyotga aylantirishi prognoz qilinmoqda.

Geosiyosiy maydonda Hindistonning ta'siri tobora kuchaymoqda. QUAD va BRICS kabi tashkilotlardagi faol ishtiroki va Xitoyning ta'siriga qarshi strategik muvozanat yaratish bo'yicha harakatlari Hindistonning xalqaro siyosatda o'ziga xos o'rnini ta'minlamoqda. Hindiston Janubiy Osiyo davlatlariga iqtisodiy va infratuzilmaviy yordam ko'rsatish orqali mintaqaviy liderlik pozitsiyasini mustahkamlashda davom etmoqda. Bu jarayon Hindistonni XXI asrning global yetakchilaridan biriga aylantirishga xizmat qilmoqda. Yumshoq va qattiq kuchning muvaffaqiyatli uyg'unligi Hindistonning xalqaro siyosiy va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashdagi ahamiyatini kuchaytirmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. **Carnegie India.** "India's Power Dynamics." Accessed November 27, 2024. <https://carnegieindia.org>.
2. **Gandhi, Mahatma.** *Hind Swaraj or Indian Home Rule*. Navajivan Publishing House, 1938.
3. **Gandhi Heritage Portal.** Gandhi's Works, Speeches, and Philosophy. Accessed November 27, 2024. <https://www.gandhiheritageportal.org>.
4. India's Letter to Clinton on the Nuclear Test, New York Times, 13th May 1998, <https://www.google.com/search?q=vajpayee+letter+to+clinton&oq=&aqs=chrome.4.69i59i450l8.6258838j0j7&sourceid=chrome&ie=UTF-8>
5. **Indian Space Research Organisation (ISRO).** ISRO Official Website. Accessed November 27, 2024. <https://www.isro.gov.in>.
6. **Institute for Defence Studies and Analyses (IDSA).** *India's Defence Policies and Strategic Updates*. IDSA, 2023.
7. **Malone, David M.** *Does the Elephant Dance? Contemporary Indian Foreign Policy*. Oxford University Press, 2011.
8. **Ministry of External Affairs, Government of India.** *Annual Report 2022-2023*. MEA, 2023. <https://mea.gov.in>.

9. **NASSCOM.** *Indian IT Services Export Report 2023*. NASSCOM, 2023. <https://nasscom.in>.
10. **Nye, Joseph S.** *Soft Power: The Means to Success in World Politics*. PublicAffairs, 2004.
11. **Observer Research Foundation (ORF).** "India's Global Influence." Accessed November 27, 2024. <https://www.orfonline.org>.
12. Panda, Jagannath P., and Ernest Gunasekara-Rockwell, editors. *Quad Plus and Indo-Pacific: The Changing Profile of International Relations*. Routledge, 2022. pp. 45-60.
13. Prime Minister Shri Narendra Modi's remarks at the United Nations 'Summit of the Future'. September 23, 2024 <https://www.mea.gov.in/Speeches-Statements.htm?dtl/38336/English+Translation+of+Prime+Minister+Shri+Narendra+Modis+remarks+at+the+United+Nations+Summit>
14. **Raja Mohan, C.** *Crossing the Rubicon: The Shaping of India's Foreign Policy*. Viking Penguin, 2003.
15. **Tharoor, Shashi.** *Pax Indica: India and the World of the 21st Century*. Penguin Books, 2012.
16. **The Diplomat.** "India's Strategic Soft and Hard Power Use." Accessed November 27, 2024. <https://thediplomat.com>.
17. **The Gandhi Foundation.** "Promoting Non-Violence and Its Influence on Modern India." Accessed November 27, 2024. <https://www.gandhifoundation.net>.
18. The wisdom of Gandhi. Manjul Publishing House Limited, 2004, p.62
19. **UNESCO.** *India's Cultural Heritage and Global Influence*. UNESCO, 2022. <https://unesco.org>.
20. **World Bank.** *India Development Update*. World Bank Group, 2023. <https://www.worldbank.org>.
21. **Brookings Institution.** "India Program: Research on Hard and Soft Power." Accessed November 27, 2024. <https://www.brookings.edu>.
22. **Khilnani, Sunil.** *The Idea of India*. Penguin Books, 1999.